Dr. Petrit Gashi
Profesor i asociuar
Fakulteti Ekonomik
Universiteti i Prishtinës
Kati 7, zyra 84
petrit.gashi@uni-pr.edu

EKONOMIKSI I TRANZICIONIT

Përmbajtja e shkurtër e lëndës:
Lënda e ekonomiksit së tranzicionit mbulon transformimet ekonomike të vendeve të ish bllokut socialist. Mësimi fillon me një pershkrim të shkurtër të shtyllave kryesore të sistemeve komuniste, duke diskutur në vijim faktorët që sollën deri te shkatërrimi i këtyre sitemeve. Pjesa tjeter e mësimit koncentrohet në aspektet bazike të reformave stabilizuese dhe strukturore me qëllim të ndërtimit të një ekonomie të tregut. Në mënyrë specifike, lënda mbulon aspektet ne vijim:

- Origjina e sistemit komunist dhe karakteristikat kryesore të tij;
- Tentativat për reforma dhe rënia përfundimtare e sistemit komunist;
- Efektet e rënies së sistemit dhe 'recesioni transformues';
- Strategjia dhe agjenda transformuese në bllokun ish-komunist;
- Sfidat e stabilizimit ekonomik;
- Reformat strukturore dhe transformimi i pronës;
- Vendet në tranzicion dhe BE.

Qëllimet dhe rezultatet e pritura:
Qëllimi primar i lëndës është t'u jap studentëve një pasqyrë të qartë të sistemeve ekonomike, si dhe të rëndësisë të procesit të transformimit ekonomik nga ekonomitë e komanduara në ato me orientim nga tregu.

Të njohin kompleksitetin e procesit të transformimit nga ekonomi të centralizuara në ekonomi të tregit. Për më tepër, ta nxënë idenë themelore prapa reformave stabilizuese dhe atyre strukturore. Gjithashtu të tërheqin paralele me periudhën e post-tranzicionit në Kosovë.

Format e mësimdhënies dhe mësim nxënies:
Që në fillim të mësimit studentëve iu komunikohet lënda, dhe të gjitha aspektet e tjera të nevojshme për mbarëvajtjen e mesimit gjatë semestrit, përfshirë këtu edhe përgjegjësitë dhe obligimet edhe të mësimdhënësit dhe studentëve.

Studentët inkurajohen të janë pjesë aktive e mësimit përmes diskutimeve të ndryshme për secilin aspekt që ngritet brenda temave të caktuara dhe detyrave konkrete në mësim dhe në pjesën e ushtrimeve. Studentët obligohen të bëjnë punë hulumtuese studimore (shih më poshtë).

Metodat e vlerësimit dhe kriteret e kalueshmërisë:
Vlerësimi i studentëve bëhet gjatë mësimit përmes punës seminarike (që notohet) dhe të një testi në fund të lëndës. Studentët iunënshtrohen provimeve në afatet e rregullta. Në notën përfundimtare përfshinet i gjithë aktiviteti i studenteve në mësim, përfshirë prezencën në mësim, aktivizimin në diskutim, detyrat, punën e pavarur, aktivitetin gjatë ushtrimeve, etj.

Mjetet e konkretizimit / TI:
Mësimdhënia konkretizohet përmes ligjeratave, prezentimeve, punimeve seminarike dhe diskutimit të tyre, dhe përmes shembujve të ndryshëm konkret që vendosin një lidhje të qartë në mes të përvojave të vendeve të bllokut ish-socialist dhe Kosovës.

Raporti ndërmjet pjesës teorike dhe praktike te studimit:
Kujdes i veçantë i kushtohet raportit praktikë-teori. Për të konkretizuar mesimet teorike dhe për t'u njohur me tranzicionin e Kosovës studentët obligohen të kryejnë punime seminarike gjatë semetrit. Në raste të caktuara ftohen edhe mysafir nga bota akademike apo ajo e biznesit për të ndarë dijet e tyre me studentë.

Literatura:

- Shënimet e pregaditura nga mësimdhënësi i lëndës;
- World Bank (1996), *World Development Report*, Washington DC: World Bank (https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5979)
- Lavigne, M. (1999), *The Economics of Transition: From Socialist Economy to Market Economy*, London: Macmillan (shih në bibliotekën e Fakultetit Ekonomik);
- Balcerowicz, L. (2001), Post-Communist Transition: Some Lessons, Thirty-first Wincott Lecture (http://www.iea.org.uk/sites/default/files/publications/files/upldbook148pdf.pdf).

Udhëzues për punimin e esesë dhe prezentimin e saj

Eseja duhet të shkruhet në grup (jo më shume se 2 studentë) dhe nuk duhet të tejkaloj mbi 2000 fjalë (rreth 7 faqe). Në esenë tuaj ju duhet t'i kushtoni vëmendje disa aspekteve:

- Të ketë një strukturë të duhur, duke filluar me përshkrim të shkurtër të çështjes së cilën e trajton dhe cila është rëndësia e saj;
- Prezentimi dhe analiza e argumenteve duhet të bazohet në teoritë dhe idetë e qëndrueshme;
- Të analizojë pikpamjet e kundërta dhe të argumentohet një perspektive e caktuar në mënyrë logjike;
- Të identifikoni informatat e ndryshme dhe të përdorni vetëm ato relevante;
- Të mbaroni esenë me konkluza.

Punimi duhet t'i ndjek me rigorozitet rregullat e shkrimit akedemik. T'i referoheni literaturës për rregullat e shkrimit akademik. Burimet në internet jane të shumta:

Shih: https://owl.english.purdue.edu/owl/

Sa i përket prezentimit, çështjet në vijim duhet të konsiderohen (edhe gjatë prezentimit duhet të keni kujdes për aspektet e perkufizuara në pikën më lart):

- Prezentimi duhet të jetë i argumentuar dhe të ketë diskutime të cilat janë të qarta për studentët tjerë që të kenë mundësi të përfitojnë duke ju dëgjuar juve;
- Të tregoni se keni bërë lexime të konsiderueshme rreth temës të cilën e keni trajtuar;
- Demonstron aftësinë tuaj të selektoni materialin relevant në fushë për ta prezentuar – mos harroni se keni vetëm 20 minuta për ta prezentuar punën tuaj;
- Realizohet me stil (mënyrë e përshtatshme e komunikimit me audiencën, kontakti me sy, sjelljet e përshtatshme, etj.), të jetë i qartë dhe të tregon vetëbesim (mos hezitoni të shihni audiencën; mos belbëzoni; mos bëni lëvizje të pakontrolluara; dhe mos lexoni nga shënimet);
- Involvon të gjithë anëtarët e grupit, në një formë apo një tjetër.

Nëse ju jeni pjesë e audiencës në prezentimin e ndonjë prej kolegëve tuaj, ti gjithashtu duhet të jesh i pregaditur për diskutim. Këto diskutime janë përsëritje dhe parapregaditje për provimin final apo testet që do të mbahen në ndërkohë.

Prezentimi gojor është një mënyrë shumë e mirë për t'ju pregaditur për intervista – ju duhet të jeni në gjendje të prezentoni në një kohë të kufizuar se keni njohuri të mjaftueshme të temës të cilën e trajtoni dhe jeni gjithashtu në gjendje t'ua komunikoni të tjerëve njohuritë tuaja.

Temat të cilat ju do t'i trajtoni janë të dhëna më poshtë, së bashku me datat kur do t'i prezentoni. Sicili student/grup duhet të përcaktohet për një nga vendet ne vijim: Shqipëri, Mal i Zi, Bosnje, Maqedoni, Kroaci, Serbi, Bullgari, Slloveni, dhe Rumani. Nëse studenti nuk është i gatshëm të prezentoj në ditën e planifikuar, humb të drejtën për të prezentuar punimin, dhe me këtë edhe për t'u notuar.

Data e prezentimit	**Tema**	**Sqarime shtesë rreth temës (çështjet që duhet hulumtuar)**

Java 5	Reformat e lidhura me liberalizimin e tregut	• Tregtia e jashtme gjatë periudhës së socializimit • Masat tarifore për mbrojtjen e industrive • Masat jo-tarifore për mbrojtjen e industrive • Marrëveshjet e tregtisë së lirë (anëtarësimi në OBT) • Tërhiqni paralele me Kosovën
Java 6	Transformimi i pronës dhe privatizimi	• Prona gjatë periudhës së socializimit • Metodat e privatizimit të pronës • Institucionet bartëse të privatizimit • Rezultatet e procesit të privatizimit të pronës • Problemet/vështërsitë gjatë procesit të privatizimit • Tërhiqni paralele me Kosovën
Java 7	Reforma institucionale	• Institucionet gjatë periudhës së socializimit • Ligjet dhe përafrimi i tyre me *acquis*-in e BE-së • Mekanizmat për zbatimin e ligjit • Qeverisja dhe kurrupsioni • Madhësia e aparatit qeveritar • Tërhiqni paralele me Kosovën
Java 8	Reformimi i sistemit bankar	• Sistemi bankar gjatë periudhës së socializimit • Reformat në sistemin bankar • Trashëgimia • Sistemi bankar dhe sektori privat • Tërhiqni paralele me Kosovën
Java 9	Reformat në sistemin fiskal	• Sistemi tatimor në periudhën socialiate • Karakteristikat e politikës buxhetore në periudhën socialiste • Politika fiskale dhe stabilizimi i ekonomisë • Zhvendosja e prioriteteve të shpenzimeve • Politikat tatimore dhe institucionet për mbledhjen e tatimeve • Tërhiqni paralele me Kosovën
Java 10	Burimet njerëzore	• Edukimi dhe sistemi shëndetësor në periudhen socialiste • Reformat në sistemin e edukimit • Reformat në sistemin e shëndetësor • Reformat në sistemin e edukimit • Tërhiqni paralele me Kosovën

Java 11	Zhvillimi i sektorit privat	• Sektori privat në socializëm • Stimulimi i investimeve të huaja • Krijimi i kushteve për krijimin e NVM-ve • Insentivat për ndërmarrje të huaja dhe vendore • Tërhiqni paralele me Kosovën
Java 12	Politika industriale	• Rëndësia e industrisë në socializëm • Rëndësia e industrisë në periudhën pas socializimit • Politikat mbështetëse të industrive • Subvencionet • Instrumentet tjera për përkrahjen e industrive vendore

Burimet:

- EBRD Transition Report: http://www.ebrd.com/pages/research/publications/flagships/transition.shtml
- World Development Report 1996 (apo vitet në vijim): https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5979
- World Bank Business Environment Snapshots: http://rru.worldbank.org/besnapshots/
- World Bank World Development Indicators: http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators
- The Catch-up index: http://www.thecatchupindex.eu/TheCatchUpIndex/
- World Bank Doing Business Indicators: http://www.doingbusiness.org.
- Burimet nacionale për vendet përkatëse.